

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Rundskriv – Utkast

Til landets kommuner(helsestasjons- og skolehelse-
tjenesten), kommuneleger, apotek og fylkesmenn
(helseavdelingene)

Nr. Vår ref Dato
200501292-2/SJ .6.2005

Gratis prevensjon til unge kvinner 16 til og med 19 år - Innføring av positiv liste for refusjon fra trygden for hormonelle prevensjonsmidler fra 01.09.05 - overgangsordning

Oversikt over innholdet i dette rundskrivet:

1. Bakgrunn for ordningen 1
2. Innføring av positivliste over hormonelle prevensjonsmidler som refunderes av trygden
fra 01.09.05..... 2
3. Overgangsordning 4
4. Retningslinjer for helsesøstres og jordmødres rett til å rekvirere hormonelle
prevensjonsmidler til unge kvinner i alderen 16 til og med 19 år fastsatt 31. mai 2002 av
Helse- og omsorgsdepartementet med endringer av 2005: 4
5. Relevant utdanning for helsesøstre og jordmødre i temaene samliv, seksualitet og
prevensjon..... 6

Vedlegg: Forskrift m/særskilt liste

1. Bakgrunn for ordningen

Som oppfølging av St. meld. nr 16 (1995-96) Om erfaringer med lov om svangerskapsavbrudd m.v. ble "forsøk med samlivs- og prevensjonsveiledning" gjennomført av SINTEF Unimed i Trondheim kommune med Drammen kommune som kontrollkommune i perioden 1998-2001. Følgende tiltak ble prøvet ut:

- Økt satsing på samlivs- og prevensjonsveiledning
- Utlevering av gratis p-piller/kondomer fra helsestasjon
- Jordmødre og helsesøstre fikk begrenset adgang til å rekvirere/utlevere p-piller etter liste fastsatt av Statens legemiddelverk.

Forsøket viste at med god veiledning og økt tilgjengelighet til prevensjon kan aborttallene

reduseres. Antallet svangerskapsavbrudd sank med 34 prosent og antall fødsler med 24 prosent i aldersgruppen 17-19 år i forsøkskommunen sammenliknet med kontrollkommunen hvor de ikke hadde ekstra tiltak ved helsestasjon for ungdom. Forsøket viste også at helsesøstre og jordmødre trenger relevant utdanning for å tilegne seg den kompetansen som kreves for å bli kvalitativt gode samlivs- og prevensjonsveiledere.

Ved behandlingen av St.prp.nr. 1 (2001-2002) for budsjettermin 2002 sluttet Stortinget seg til forslaget om at unge kvinner i alderen 16 til og med 19 år skal få gratis p-piller som tiltak for å forebygge uønsket svangerskap og abort blant kvinner i tenårene. Målsettingen er å forebygge tenåringsgraviditeter. Tiltaket trådte i kraft 1. januar 2002, og gjelder rekvirering av p-piller til denne aldersgruppen fra leger, og fra 1. juni 2002 også fra helsesøstre og jordmødre med relevant utdanning i samliv, seksualitet og prevensjon. Jordmødre og helsesøstre kan rekvirere legemidler iht. særskilt liste fastsatt av Statens legemiddelverk, jf forskrift om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek § 2-5.

Statistisk sentralbyrås abortstatistikk viser en markant reduksjon i tenåringsaborter siden ordningen med gratis prevensjon til unge kvinner 16 til og med 19 år ble innført 1. januar 2002. Abortraten for kvinner 15-19 år har gått ned fra 18,8 til 16,4 svangerskapsavbrudd per 1000 kvinner i denne aldersgruppen, dvs 13 prosent reduksjon fra 2002 til 2003. God veiledning i samliv, seksualitet og prevensjon og økt tilgjengelighet til prevensjon er viktige bidrag i arbeidet med å forebygge uønsket svangerskap og abort blant tenåringer.

2. Innføring av positivliste over hormonelle prevensjonsmidler som refunderes av trygden fra 01.09.05

Økningen i utgiftene over folketrygden til ordningen med gratis p-piller for kvinner i denne aldersgruppen, har vært betydelig siden 2002. I 2002 ble det refundert ca 16 mill. kroner til p-piller. Utgiftene i 2004 var på ca 25 mill. kroner. Ut fra prinsippet om kostnadseffektivt legemiddelbruk, dvs å ikke bruke legemidler som er dyrere enn nødvendig, og samtidig opprettholde medisinsk faglig forsvarlighet, innføres fra 1. september 2005 en positivliste for hormonelle prevensjonsmidler som dekkes av trygden for den aktuelle aldersgruppen. Det vil da kun ytes refusjon for de hormonelle preparater som faller inn under positivlisten. Ordningen omfatter rekvirering fra lege, helsesøstre og jordmødre. Samtidig utvides ordningen til å omfatte refusjon for hormonelle prevensjonsmidler, ikke bare i pilleform. Hormonelle prevensjonsmidler kan være p-piller, p-plaster, p-ring, p-sprøyte og lignende.

Hormonelle prevensjonsmidler skal rekvireres på hvit resept, og unge kvinner 16 til og med 19 år betaler ingen egenandel for rekvirerte prevensjonsmidler som er oppført på positivlisten. Dersom preparatet ikke er ført opp på positivliste, må brukeren betale for preparatet i sin helhet.

Apotek kan kun levere ut prevensjonsmidler gratis når disse prevensjonsmidlene er oppført på positivlisten, og som er rekvirert til unge kvinner fra og med måneden etter fylte 16 år til og med måneden før fylte 20 år. Det kan kun leveres ut prevensjonsmidler for 3 måneders forbruk av gangen. Ved lengre, dokumenterte utenlandsopphold, kan det likevel utleveres prevensjonsmidler oppført på positivlisten for inntil ett års forbruk av gangen, jf forskrift om stønad til dekning av utgifter til viktige legemidler og spesielt medisinsk utstyr § 5.

Statens legemiddelverk skal gjennomføre en totalvurdering av både faglig medisinsk forsvarlighet og kostnader knyttet til de hormonelle prevensjonsmidlene for at et hormonelt prevensjonsmiddel skal kunne oppføres i positivlisten. Positivlisten vil oppdateres jevnlig av

departementet etter anbefalinger fra Statens legemiddelverk. Ved behov for endringer kan Statens legemiddelverk konsulteres. Rikstrygdeverket vil foreta endringer i sine retningslinjer knyttet til folketrygdloven § 5-22 (bidragsordningen) i tråd med de endringer som departementet bestemmer. Rikstrygdeverket vil informere de berørte parter - leger og apotek - om endringer i positivlisten.

Hormonelle prevensjonsmidler som helsesøstre og jordmødre kan rekvirere fremgår av særskilt liste som er vedlegg til forskriften om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek § 2-5, se tabell 1.

Tabell 1. Hormonelle prevensjonsmidler som helsesøstre og jordmødre kan rekvirere:

Preparat	Formulering	Pakning	Kommentar
<i>Trionetta</i>	<i>Tabletter, kombinasjon</i>	<i>3x21 3x28</i>	<i>Er oppført i positivlisten</i>
<i>Trinordiol</i>	<i>Tabletter, kombinasjon</i>	<i>3x21 3x28</i>	<i>Er oppført i positivlisten</i>
<i>Microgynon</i>	<i>Tabletter, kombinasjon</i>	<i>3x21</i>	<i>Er oppført i positivlisten</i>
<i>Loette</i>	<i>Tabletter, lavdose, kombinasjon</i>	<i>3x28</i>	<i>Er ikke oppført i positivlisten og brukeren må selv betale legemiddelutgiftene</i>

Positivlisten for folketrygdens dekning av hormonelle prevensjonsmidler til kvinner i alderen 16 til og med 19 år er gjengitt i tabell 2.

Tabell 2. Hormonelle prevensjonsmidler som trygden refunderer etter 01.09.05 - positivliste:

Preparat/produsent	Formulering	Pakning	Maksimalpris i AUP 1/1-05	Refusjonsvilkår
Microgynon, Schering AS	Tabletter, kombinasjon	3x21	91,40	Kan rekvireres av helsesøster, jordmor og lege
Trionetta Schering AS	Tabletter, kombinasjon	3x21 3x28	99,30 101,60	Kan rekvireres av helsesøster, jordmor og lege
Trinordiol Wyeth Lederle/ Farmagon	Tabletter, kombinasjon	3x21 3x28	97,40 114,40	Kan rekvireres av helsesøster, jordmor og lege
Synfase Pfizer	Tabletter, Kombinasjon	3x21 3x28	95,30 95,20	Kan kun rekvireres av lege
Marvelon Organon	Tabletter, kombinasjon	3x21 3x28	120,50 120,50	Kan kun rekvireres av lege. Marvelon refunderes kun som andrelinjebehandling for brukere som får uønskete effekter av andre prevensjonsmidler.
Conludag Pfizer	Tabletter, minipille	3x28	84,70	Kan kun rekvireres av lege

Exlutona Organon	Tabletter, minipille	3x28	81,40	Kan kun rekvireres av lege
Microluton Schering	Tabletter, minipille	3x28	83,60	Kan kun rekvireres av lege
Depo-Provera Pfizer	Injeksjon p-sprøyte	1 ml (3 mnd)	78,40	Kan kun rekvireres av lege til brukere som har store problemer med å etterleve et daglig tablettregime. Før oppstart skal graviditet være utelukket, regelmessig menstruasjon etablert og faren for beinskjørhet være vurdert. Bør kun brukes som andrelinjebehandling

3. Overgangsordning

I § 3-4 i forskrift om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek heter det at resepter og reiterasjoner på hormonelle antikonseptiva foreldes etter tre år fra den dag resepten er utstedt eller reiterert.

Resepter på hormonelle prevensjonsmidler er altså gyldige i tre år. Kvinner i alderen 16 til og med 19 år som har fått rekvirert hormonelle prevensjonsmidler før ordningen trådte i kraft 1. september 2005, vil derfor i en overgangsperiode ut året 2005 få utlevert legemidlene fra apotek uten egenbetaling selv om preparatet ikke er ført opp på positivlisten. Ved utlevering av prevensjonsmidler som ikke er oppført på positivlisten, oppfordres apotekene i overgangsperioden til å informere de unge kvinnene om den nye ordningen. Dersom de fortsatt ønsker gratis prevensjon, bes de oppsøke helsestasjonen, skolehelsetjenesten eller fastlegen for å få ny resept på prevensjonsmidler som refunderes fra trygden. Etter overgangsperioden fra 1. januar 2006 må alle brukere selv betale for legemidlene i sin helhet dersom prevensjonsmiddelet ikke er oppført på positivlisten.

4. Retningslinjer for helsesøstres og jordmødres rett til å rekvirere hormonelle prevensjonsmidler til unge kvinner i alderen 16 til og med 19 år fastsatt 31. mai 2002 av Helse- og omsorgsdepartementet med endringer av 2005:

Veiledning i samliv, seksualitet og prevensjon til både jenter og gutter er viktig for å bevisstgjøre begge parter på deres muligheter til å forebygge uønsket svangerskap og abort, og for at de unge skal kunne foreta reflekterte valg om samliv og seksualitet. Videre er det i forbindelse med veiledningen en målsetting å nå både gutter og jenter med informasjon om forebygging av hiv og seksuelt overførbare infeksjoner (SOI). Leger, helsesøstre og jordmødre må derfor vektlegge veiledningsaspektet når det gjelder temaene samliv, seksualitet, prevensjon og forebygging av hiv og SOI. Retningslinjene må følges nøye av helsesøstre og jordmødre, som også må samarbeide nært med leger når det gjelder brukere med risiko for eller ved mistanke om sykdom.

Det er viktig å informere unge kvinner som nærmer seg 20 år om at kontinuitet i prevensjonstilbudet kan sikres gjennom henvendelse til fastlege-/studenthelsetjeneste i bosteds-/tilflytningskommune.

- Målsettingen med gratis prevensjon til unge kvinner i alderen 16 til og med 19 år er et ledd i å øke tilgjengeligheten til god veiledning om samliv, seksualitet og prevensjon for å forebygge uønskede svangerskap og abort blant tenåringer.
- Sykepleiere med helsesøsterutdanning og jordmødre, begge med autorisasjon eller lisens etter lov om helsepersonell 02.07.1999 nr. 64, gis rett til å rekvirere prevensjonsmidler til unge kvinner i alderen 16 til og med 19 år, jf. forskrift om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek m/vedlegg.
- Rekvireringsretten for helsesøstre og jordmødre omfatter hormonelle prevensjonsmidler inntatt på særskilt liste fastsatt av Statens legemiddelverk. Prevensjonsmidlene rekvireres på hvit resept, og er gratis hvis de står på positivliste. Hvis preparatet ikke står på positivliste, må brukeren betale selv.
- Helsesøstre og jordmødre må ha relevant utdanning i temaene samliv, seksualitet og prevensjon for å ha rekvireringsrett.
- Helsesøstre og jordmødre med rekvireringsrett må på resepten oppgi sitt Id-nummer som sykepleier/jordmor i Helsepersonellregisteret (HPR).
- Rekvireringsretten for helsesøstre og jordmødre gjelder bare i yrkesutøvelse i kommunal helsestasjons- og skolehelsetjeneste og hvor det foreligger et nært samarbeid med lege.
- Ved mistanke om sykdomstilstander og/eller infeksjoner, risiko for sykdom som for eksempel arveanlegg eller trombosetendens, og ved eventuelle alvorlige bivirkninger skal den unge kvinnen henvises til samarbeidende lege i helsestasjons- og skolehelsetjeneste eller fastlege.
- Rekvirering av prevensjon til kvinner over 20 år henvises til fastlegen. Jenter under 16 år henvises til samarbeidende lege i helsestasjons- og skolehelsetjeneste eller fastlege som vurderer rekvirering av prevensjon på indikasjon.
- Helsesøstre og jordmødre i kommunal helsestasjons- og skolehelsetjeneste skal oppfordre unge kvinner i alderen 16 til og med 19 år til å informere fastlegene om at de bruker hormonelle prevensjonsmidler.
- Legemiddelskade etter produktansvarsloven omfatter også prevensjonsmidler rekvirert av helsesøster eller jordmor. Forsikringsdekning vil bli vurdert som ved rekvirering av lege.
- Ved oppståtte uventede, nye, alvorlige eller dødelige bivirkninger beholder lege ansvaret for å melde dette til Statens legemiddelverk, jf. forskrift om legemidler § 11-7 Melding om bivirkninger fra rekvirenter av legemidler.

5. Relevant utdanning for helsesøstre og jordmødre i temaene samliv, seksualitet og prevensjon

Høgskoler med helsesøster- og/eller jordmorutdanning har siden høsten 2002 gitt tilbud om etterutdanning i temaene samliv, seksualitet og prevensjon til helsesøstre og jordmødre som ønsker å ha rekvireringsrett. De berørte høgskolene kan inkludere temaene samliv, seksualitet og prevensjon i helsesøster- og jordmorutdanningene. Høgskolene kan fortsatt i samråd med Sosial- og helsedirektoratet arrangere etterutdanningskurs for helsesøstre og jordmødre som ikke har hatt temaene integrert i sin utdanning eller som ønsker faglig oppdatering innen disse temaene. Det er avsatt midler i Handlingsplan for forebygging av uønsket svangerskap og abort, som følges opp av Sosial- og helsedirektoratet, til slike etterutdanningskurs.

Relevant utdanning skal omfatte temaene:

- Gjeldende regelverk
- Ethiske problemstillinger
- Ungdom og seksualitet
- Anamnese/sykehistorie
- Dokumentasjonsplikt (journalføring)
- Farmakologi, herunder preparatomtale og bivirkninger
- Folketrygdloven § 5-22 (refusjonsordningen)
- Prevensjon og prevensjonsmidler for ungdom
- Sykdomslære, herunder seksuelt overførbare infeksjoner (SOI)
- Forebygging av SOI og av uønsket svangerskap og abort
- Retningslinjer for rekvireringsretten, herunder faglig samarbeid med leger
- Kommunikasjon, herunder veiledning i samliv, seksualitet og prevensjon.

Undervisningen skal også omfatte temaene seksuell legning, samt kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

Høgskolene skal informere helsesøstre og jordmødre med relevant utdanning i samliv, seksualitet og prevensjon om at Id-nummer som sykepleier med helsesøsterutdanning/jordmor i Helsepersonellregisteret (HPR) kan fås ved henvendelse til Statens autorisasjonskontor. Id-nummer er apotekenes mulighet til å kunne kontrollere at rekvirenten av resepten innehar relevant utdanning. Apotekene kan også be helsesøstre/jordmødre om å fremlegge dokumentasjon på gjennomført relevant utdanning. Id-nummeret skal skrives på resepten.

Dette rundskrivet avløser rundskriv I-3/2002 datert 31. mai 2002.

Med hilsen.....

Kopi:

Sosial- og helsedirektoratet
Nasjonalt folkehelseinstitutt
Statens legemiddelverk
Statens helsetilsyn
Rikstrykdeverket
Statens autorisasjonskontor
Kommunenes Sentralforbund
Norges Apotekerforening

Vedlegg

UTKAST TIL FORSKRIFT OM ENDRING I FORSKRIFT AV 27. APRIL 1998 NR. 455 OM REKVIRERING OG UTLEVERING AV LEGEMIDLER FRA APOTEK (REKVIRERINGS - OG UTLEVERINGSFORSKRIFTEN)

Fastsatt av Helse - og omsorgsdepartementet2005 med hjemmel i lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.m. (legemiddeloven).

I forskrift 27. april 1998 nr. 455 om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek gjøres følgende endring (i kursiv):

§ 2-5 nytt annet ledd skal lyde:

"Sykepleiere med helsesøsterutdanning og jordmødre, begge med autorisasjon eller lisens etter lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell, gis rett til å rekvirere prevensjonsmidler som er inntatt på særskilt liste fastsatt av Statens legemiddelverk. Rekvireringsretten gjelder kvinner i alderen 16 til og med 19 år som ledd i yrkesutøvelse i helsestasjons - og skolehelsetjenesten i den kommunale helsetjenesten. Det kreves at helsesøster/jordmor har gjennomført *relevant utdanning i temaene samliv, seksualitet og prevensjon*, og at den enkelte har Id-nummer som sykepleier med helsesøsterutdanning/jordmor i det offentlige Helsepersonellregisteret."

Merknad til § 2-5 nytt annet ledd:

Særskilt etterutdanningskurs erstattes av relevant utdanning i temaene samliv, seksualitet og prevensjon da høgskolene har integrert disse temaene i de ordinære helsesøster- og jordmorutdanningene. Helsesøstre og jordmødre som ikke har hatt disse temaene integrert i sin videreutdanning, må fortsatt gjennomføre etterutdanningskurs for å kunne ha rekvisisjonsrett. Tilbudet om etterutdanningskurs vil bli opprettholdt i et nært samarbeid mellom høgskolene og Sosial- og helsedirektoratet.

Utkast til endring i vedlegg I til forskriften:

Nedenfor er oppført legemidler som omfattes av jordmors og helsesøsters rekvireringsrett i forskrift om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek § 2-5 annet ledd. *Den særskilte listen fastsettes av Statens legemiddelverk:*

Preparat	Formulering	Pakning	Kommentar
<i>Trionetta</i>	<i>Tabletter, kombinasjon</i>	<i>3x21 3x28</i>	<i>Er oppført i positivlisten</i>
<i>Trinordiol</i>	<i>Tabletter, kombinasjon</i>	<i>3x21 3x28</i>	<i>Er oppført i positivlisten</i>
<i>Microgynon</i>	<i>Tabletter, kombinasjon</i>	<i>3x21</i>	<i>Er oppført i positivlisten</i>
<i>Loette</i>	<i>Tabletter, lavdose, kombinasjon</i>	<i>3x28</i>	<i>Er ikke oppført i positivlisten og brukeren må selv betale legemiddelutgiftene</i>